

Socialdepartementet

Betänkandet Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101) samt bilaga (S2017/07382/FST)

Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Regeringen vill i ett första skede ha synpunkter dels på betänkandets förslag till ändring av 11 kap. 4 § socialförsäkringsbalken samt 1 § föräldraledighetslagen (1996:584), dels på ett förslag till ändring av 12 kap. 17 § socialförsäkringsbalken i enlighet med en bilaga till remissen. Uppsala universitetet får med anledning härav anföra följande.

Förslaget att sambo ska likställas med förälder

I betänkandet föreslås en ändring i 11 kap. 4 § socialförsäkringsbalken så att vid tillämpning av balkens bestämmelser om föräldrapenningförmåner ska en förälders sambo likställas med förälder. Den föreslagna ändringen medför att det blir möjligt för en vårdnadshavare att överlåta dagar med föräldrapenning till en sambo. För att detta ska vara möjligt idag krävs att vårdnadshavaren och sambon har eller har haft gemensamma barn eller att de tidigare har varit gifta. Uppsala universitet tillstyrker förslaget, men med följande påpekanden.

I betänkandet anges (s. 545), att för att två personer ska uppfattas som sambor tas hänsyn till om förhållandet är varaktigt, om de har gemensam bostad och ekonomisk hushållsgemenskap samt om de vårdar barnet gemensamt. Denna beskrivning av vad som avses med sambor överensstämmer inte helt med den definition som återfinns i sambolagen (2003:376). Där anges i 1 § att med sambor avses

två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll. I förarbetena till den lagen anges som förutsättningar för att ett samboförhållande ska föreligga att parterna stadigvarande sammanbor i ett parförhållande, att de har ett samarbete i vardagliga göromål och att de har ett visst mått av ekonomisk gemenskap eller i vart fall ett ekonomiskt samarbete (prop. 2002/03:80 s. 27 f.). Något krav på att parterna vårdar barn gemensamt uppställs inte, vare sig i lagtexten eller i dess förarbeten. Vidare föreskrivs i 1 § sambolagen att när det i en lag eller annan författning talas om sambor eller personer som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden eller används liknande uttryck, avses den definition som ges i sambolagen. Mot den bakgrunden ifrågasätter Uppsala universitet om det är lämpligt att som ett kriterium för när ett samboförhållande föreligger, införa krav om att de båda samborna vårdar barnet gemensamt. Det framstår närmast som en självklarhet att en förälder inte överlåter föräldrapenning till en sambo som inte deltar i vården av det barn rätten till föräldrapenning avser. Men om det finns skäl för att mer formellt kräva att detta kriterium är uppfyllt, bör det uttryckligen anges i socialförsäkringsbalken, eftersom det inte framgår av legaldefinitionen i sambolagen.

En situation som kan övervägas i det fortsatta lagstiftningsarbetet är om överlåtelse av föräldrapenning till en sambo riskerar att skapa eller öka motsättningar mellan barnets båda föräldrar. Det kan tänkas att en förälder motsätter sig att barnet under en period vårdas av den andra förälderns sambo. Det är svårt att veta om sådana konflikter uppstår idag när överlåtelse görs till den som är gift med föräldern eller som har eller har haft gemensamt barn med föräldern, men universitetet vill ändå uppmärksamma detta förhållande.

Förslaget att begränsa rätten att överlåta föräldrapenning på grundnivån

I bilagan till remissen föreslås en ändring i 12 kap. 17 § socialförsäkringsbalken innebärande en begränsning av möjligheten för en förälder att överlåta föräldrapenning på den s.k. grundnivån till den andre föräldern. Idag är det möjligt att överlåta samtliga dagar med ersättning på grundnivån. Eftersom grundnivån utgör en miniminivå för den som har låga inkomster är det principiellt ingen skillnad mellan dagar med sjukpenningnivå och dagar med grundnivå. Uppsala universitet tillstyrker därför den föreslagna lagändringen.

Enligt universitetets mening finns det dock anledning att se över bestämmelsen beträffande till vem överlåtelse av rätten till föräldrapenning kan ske. I den i bilagan föreslagna lagtexten om överlåtelse anges att detta kan göras ”till förmån för den andra föräldern”. Eftersom det samtidigt föreslås att rätten till föräldrapenning ska kunna överlåtas på bland annat en make eller sambo som inte är barnets förälder, kan uttrycket ”den andra föräldern” leda till missuppfattningar. Av bestämmelsen bör framgå att överlåtelse kan ske till såväl till den andra föräldern som till vissa andra personer som enligt den föreslagna ändringen i 11 kap. 4 § vid tillämpningen av socialförsäkringsbalken ska likställas med förälder. I SOU 2017:101 föreslås begreppet ”en annan förälder”, vilket bör kunna införas redan nu, för att klargöra att överlåtelse kan ske till fler än en person.

Den föreslagna ändringen av begränsningsregeln i andra stycket kan leda till missförstånd angående hur många dagar som kan överlåtas. Det kan förekomma att en förälder under en period är berättigad till föräldrapenning på sjukpenningnivån men under en annan tid på grundnivån. Det bör därför anges att begränsningen avser sammanlagt 90 dagar och inte 90 dagar för var och en av de båda ersättningsnivåerna.

Förslaget till ändring i föräldraledighetslagen

I betänkandet föreslås vissa ändringar i 1 § föräldraledighetslagen så att även en arbetstagare som är sambo med ett barns förälder ska ha rätt till ledighet under förutsättning att föräldern har överlåtit dagar med föräldrapenning.

Förslaget till ändringar i föräldraledighetslagen framstår som en naturlig följd till de föreslagna ändringarna i socialförsäkringsbalken och Uppsala universitet tillstyrker därför förslaget.